

#MoldovaEUCandidateCheck

9 pași spre deschiderea negocierilor de aderare cu Uniunea Europeană

Raport Alternativ nr.2

Realizarea Planului de Acțiuni pentru implementarea măsurilor propuse de Comisia Europeană în Avizul său privind cererea de aderare a Republicii Moldova la UE

AUTORI:

Adrian Ermurachi (IPRE)

Adrian Lupușor (Expert-Grup)

Andrei Nasu (CRJM)

Daniel Goinic (CRJM)

Ilie Chirtoacă (CRJM)

Iulian Groza (IPRE)

Marina Soloviova (Expert-Grup)

Mihai Mogîldea (IPRE)

Stas Ghilețchi (IPRE)

Vitalie Rapcea (Expert-Grup)

Vladislav Gribincea (CRJM)

Chișinău, 20 iulie 2023

Note de limitare a responsabilității:

Această publicație este elaborată în cadrul proiectului „Moldova-EU Candidate Check: 9 pași spre deschiderea negocierilor de aderare cu Uniunea Europeană” implementat de Institutul pentru Politici și Reforme Europene, Expert-Grup și Centrul de Resurse Juridice în cooperare cu Fundația „Friedrich Ebert” (FES). Conținutul publicației reprezintă o evaluare independentă a autorilor cu privire la gradul de implementare al Planului de Acțiuni pentru punerea în aplicare a celor 9 măsuri-cheie privind criteriile politice și economice identificate de Comisia Europeană în avizul său din iunie 2022 aprobat de Comisia Națională pentru Integrare Europeană (CNIE), care de asemenea include în componența sa reprezentanții IPRE și Expert-Grup, organizații ale societății civile membre ale Platformei Naționale a Forumului Societății Civile a Parteneriatului Estic. Opiniile prezentate în Raport aparțin exclusiv autorilor și nu reflectă poziția Platformei Naționale a Forumului Societății Civile a Parteneriatului Estic, CNIE sau a Fundației „Friedrich Ebert”.

Fundația „Friedrich Ebert” (FES) este o fundație politică social-democrată germană, al cărei scop este promovarea democrației, păcii, înțelegerii și cooperării internaționale. FES își îndeplinește mandatul în spiritul democrației sociale și promovează dezbaterile publice pentru identificarea soluțiilor social-democrate la problemele actuale și viitoare ale societății. În Republica Moldova, FES are drept scop promovarea democrației, păcii și justiției sociale prin intermediul dialogului politic, al educației și al cercetării.

Adresa: str. București 111
mun. Chișinău, MD-2001
Republica Moldova
Tel: + 373 22 530 532
Email: fes@moldova-fes.md
Web: www.moldova-fes.de

Expert-Grup este un centru analitic (eng.: think-tank) independent, specializat în cercetări economice și de politici publice.

Misiunea Expert-Grup este de a promova interesul public și de a elabora soluții eficiente și inovatoare pentru dezvoltarea Republicii Moldova.

Organizația a fost constituită în anul 1998 și reprezintă o reflecție a idealurilor împărtășite de un grup de tineri intelectuali din Republica Moldova, care au creat-o cu scopul de a contribui la dezvoltarea țării. Activitatea de cercetare a Expert-Grup a început în anul 2006.

Ne poziționăm ca un centru analitic neutru din punct de vedere politic și ideologic, și nu reprezentăm interese economice, corporative sau politice.

Adresa: str. Vlaicu Pârcălab 3
mun. Chișinău, MD-2009
Republica Moldova

Tel.: +373 22 999 312
E-mail: info@expert-grup.org
Web: www.expert-grup.org

Institutul pentru Politici și Reforme Europene (IPRE) este un centru analitic (eng. think-tank) independent, apolitic și non-profit în Republica Moldova.

Misiunea IPRE este de a contribui la accelerarea integrării europene a Republicii Moldova prin promovarea reformelor sistemice, sporirea democrației participative și consolidarea rolului cetățenilor în procesele decizionale la nivel național și local.

IPRE este unul dintre principalele centre de cercetare și analiză din Republica Moldova specializate în probleme de integrare europeană, dezvoltare durabilă, bună guvernare și politici privind statul de drept, politică externă și de securitate.

Adresa: str. București 90, of. 20
mun. Chișinău, MD-2001
Republica Moldova

Tel.: + 373 22 788 989
E-mail: info@ipre.md
Web: www.ipre.md

Centrul de Resurse Juridice din Moldova este organizație neguvernamentală, nonprofit, independentă, neafiliată politic, care contribuie la consolidarea democrației și a statului de drept în Republica Moldova prin activități de cercetare, monitorizare și advocacy.

Misiunea CRJM este de a promova justiția independentă, eficientă și responsabilă, mecanisme anticorupție eficiente, respectarea drepturilor omului și un mediu prielnic pentru societatea civilă și democrație.

CRJM acționează prin analiza și promovarea politicilor publice, monitorizarea justiției, reacții la decizii periculoase cu impact sistemic, informarea și sensibilizarea societății și a partenerilor de dezvoltare, litigare strategică, instruire și alte activități de abilitare.

Adresa: str. A.Șciusev 33, Chișinău
MD-2001, Republica
Moldova

Tel.: Tel: (+373 22) 843 601
E-mail: contact@crjm.org
Web: www.crjm.org

Date de contact:

CUPRINS:

ACRONIME.....	4
INTRODUCERE.....	5
METODOLOGIE	6
REZUMAT EXECUTIV	7
ANGAJAMENTUL 1: REFORMA JUSTITIEI	10
ANGAJAMENTUL 2: IMPLEMENTAREA RECOMANDĂRILOR OSCE/ODIHR ȘI COMISIEI DE LA VENETIA.....	12
ANGAJAMENTUL 3: COMBATEREA CORUPȚIEI.....	14
ANGAJAMENTUL 4: DE-OLIGARHIZARE.....	16
ANGAJAMENTUL 5: COMBATEREA CRIMINALITĂȚII ORGANIZATE.....	18
ANGAJAMENTUL 6: REFORMA ADMINISTRAȚIEI PUBLICE.....	19
ANGAJAMENTUL 7: GESTIONAREA FINANTELOR PUBLICE.....	21
ANGAJAMENTUL 8: COOPERAREA CU SOCIETATEA CIVILĂ.....	22
ANGAJAMENTUL 9: PROTECȚIA DREPTURILOR OMULUI	23

Acronime

APC	Autoritățile Publice Centrale
APP	Agenția Proprietății Publice
APL	Autoritățile Publice Locale
ANI	Autoritatea Națională de Integritate
GAFI	Grupul de Acțiune Financiară Internațională
IGP	Inspectoratul General al Poliției
INJ	Institutul Național de Justiție
CEC	Comisia Electorală Centrală
CNA	Centrul Național Anticorupție
CNIE	Comisia Națională pentru Integrare Europeană
CSM	Consiliul Superior al Magistraturii
CSP	Consiliul Superior al Procuraturii
CUPS	Centre Unificate de Prestare a Serviciilor
NIS	Directiva UE 2016/1148 privind securitatea rețelelor și a informației
OCDE	Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică
OSCE	Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa
ODIHR	Biroul pentru Instituțiile Democratice și Drepturile Omului
PA	Procuratura Anticorupție
PPP	Parteneriat Public-Privat
SELEC	Centrul Sud-Est European de Aplicare a Legii
UE	Uniunea Europeană

Introducere

La 23 iunie 2022, Republica Moldova a [obținut](#) statutul de țară candidată la Uniunea Europeană (UE). Decizia UE s-a bazat pe [avizul](#) favorabil al Comisiei Europene, după evaluarea [chestionarului](#) completat, în contextul cererii de aderare [depuse](#) de Republica Moldova în martie 2022. Primul raport al Comisiei Europene privind progresele înregistrate de Republica Moldova în [politica de extindere a UE](#) va fi publicat în toamna anului 2023.

Răspunsurile la chestionarul UE au fost, de asemenea, completate cu contribuția experților moldoveni din diasporă și societatea civilă. IPRE, Expert-Grup și CRJM, în colaborare cu Fundația Soros Moldova, în cadrul inițiativei #ThinkTanks4EUMembership, au contribuit la pregătirea răspunsurilor Republicii Moldova la Chestionarul UE.

În aprilie 2022, a fost creată Comisia Națională pentru Integrare Europeană (CNIE), prezidată de Președintele Republicii Moldova - o platformă incluzivă care a reunit membri ai Guvernului, parlamentari, reprezentanți ai societății civile și ai autorităților locale și care asigură coordonarea strategică a procesului de integrare europeană. La 4 august 2022, CNIE a [aprobat](#) Planul de acțiuni pentru implementarea măsurilor propuse de către Comisia Europeană în Avizul său privind cererea de aderare a Republicii Moldova la UE (în continuare Plan de Acțiuni).

În acest context, IPRE, Expert-Grup și CRJM, în cadrul inițiativei #ThinkTanks4EUMembership și în cooperare cu Fundația Friedrich Ebert au demarat un proces de monitorizare și evaluare a implementării celor 9 recomandări ale Comisiei Europene.

Rezultatele exercițiului de monitorizare sunt reflectate în **Tabelul de Monitorizare #MoldovaEUCandidateCheck** disponibil online aici: <https://euromonitor.md/ro>.

La 13 aprilie 2023, au fost publicat primul Raportul alternativ și Tabelul de Monitorizare #MoldovaEUCandidateCheck care a reflectat rezultatele evaluărilor inițiale pentru perioada 1 iulie 2022 – 31 martie 2023.

Cel de-al doilea Raport alternativ include **progresele, constrângerile și prioritățile revizuite și actualizate pentru perioada 1 iulie 2022 – 30 iunie 2023**, având în vedere că termenul limită de îndeplinirea a celor 9 angajamente este iunie 2023. Prezentul raport de asemenea ia în vedere constatările intermediare și prioritățile adiționale sub forma așa-numitor „deltas”, care vor fi luate în considerație de Comisia Europeană la elaborarea primului Raport în cadrul Pachetului de Extindere al UE, care va fi publicat în toamna anului curent.

Metodologie

Raportul #MoldovaEUCandidateCheck este elaborat ca rezultat al unui exercițiu independent de monitorizare și evaluare a implementării Planului de acțiune pentru implementarea celor 9 recomandări identificate în avizul Comisiei Europene în iunie 2022, realizat de experții IPRE, Expert-Grup și CRJM, în baza unei metodologii axate pe **evaluarea cantitativă și calitativă**.

A. Evaluarea cantitativă: Aceasta a implicat evaluarea evoluțiilor în realizarea celor 60 de acțiuni din Planul de Acțiuni aprobat de CNIE corespondente celor 9 recomandări-cheie și respectiv completarea Tabelului de Monitorizare cu principalele evoluții și aprecierea gradului de realizare după cum urmează:

Aprecierea gradului de realizare	Punctaj	Semnificație
Implementat fără curențe	5	Acțiunea a fost implementată conform indicatorilor și în conformitate cu prevederile legale privind procedura legislativă și transparența în procesul decizional. Conținutul actului normativ adoptat sau al acțiunilor întreprinse este în concordanță cu spiritul sau scopul acțiunii.
Implementat cu unele rezerve	4	Acțiunea a fost implementată cu unele rezerve nesemnificative legate de abaterile de la respectarea prevederilor legale privind procedura legislativă și transparența în procesul decizional.
Inițiat și este în proces de implementare	3	Acțiunea a fost inițiată, dar nu a fost implementată către finalizarea exercițiului de evaluare.
Implementat cu rezerve substanțiale	2	Acțiunea a fost implementată cu unele deficiențe semnificative legate de cazurile în care conținutul actului adoptat sau acțiunile întreprinse nu sunt în conformitate cu spiritul sau scopul acțiunii sau sunt contrare angajamentelor internaționale; nu respectă dispozițiile legale privind procedura legislativă și nu au făcut obiectul unor norme de transparență în procesul decizional.
Neimplementat	1	Acțiunea nu a fost implementată.
Neinițiat	0	Nu au fost inițiate măsuri de implementare a acțiunii

După finalizarea aprecierii gradului de realizare a fiecărei din cele 60 de acțiuni și „deltas” corespondente celor 9 angajamente în Tabelul de monitorizare, în Raportul #MoldovaEUCandidateCheck va fi reflectată aprecierea generală pentru fiecare angajament evaluat, care va reprezenta media aprecierii gradului de realizare a acțiunilor corespondente fiecărui angajament.

B. Evaluarea calitativă. După finalizarea evaluării cantitative în baza informațiilor reflectate în *Tabelul de Monitorizare*, Raportul #MoldovaEUCandidateCheck reflectă evaluarea calitativă sintetizând principalele constatări cu privire la (a) progresele, (b) constrângerile și (c) prioritățile recomandate pentru perioada următoare în vederea implementării celor 9 angajamente necesare pentru deschiderea negocierilor de aderare cu UE.

Proiectul Tabelului de Monitorizare și al Raportului au fost supuse revizuirii *inter pares* de către echipa de autori, precum și a revizuirii externe în cadrul reuniunilor de consultare dedicate evaluării celor 9 angajamente cu participarea autorităților naționale relevante și reprezentanților societății civile. Versiunea finală a Raportului a fost definitivată luând în considerație concluziile reuniunilor consultative.

Rezumat Executiv

În rezultatul evaluării actualizate apreciem că până la 30 iunie 2023, **majoritatea măsurilor au fost îndeplinite, fiind înregistrată o media generală de implementare de 4,24 puncte** din pragul maxim de 5 puncte. Din cele 60 de acțiuni asumate de autorități în Planul de Acțiuni conexe celor 9 angajamente, **24 acțiuni (40%) au fost îndeplinite fără curențe, 25 acțiuni (41,66%) au fost implementate cu unele rezerve, 10 acțiuni (16,66%) urmează a fi îndeplinite**, iar o acțiune (1,67%) a fost realizată cu rezerve substanțiale.

În domeniul reformei justiției (angajamentul 1), constatăm că majoritatea acțiunilor planificate de autorități au fost implementate cu unele rezerve (**4p din 5**). Astfel, printre realizări se numără adoptarea Legii nr.120/2021 pentru modificarea Constituției și a legislației adiacente, cu scopul de a îmbunătăți reglementările privind sistemul judecătoresc. Au mai fost adoptate alte legi care au consolidat activitatea Inspecției Judiciare, au modificat legislația privind Institutul Național al Justiției (INJ) și procuratura și au introdus evaluarea extraordinară a candidaților la Consiliul Superior al Magistraturii (CSM) și Consiliul Superior al Procurorilor (CSP). A fost finalizată evaluarea candidaților judecătorești și non-judecătorești la CSM și demarate procedurile de evaluare a candidaților pentru CSP. La 30 martie 2023, Parlamentul a numit trei membri non-judecătorești la CSM care au promovat pre-vetting-ul, iar la ședința Adunării Generale a Judecătorilor din 28 aprilie 2023 au fost aleși patru membri judecătorești ai CSM din rândul judecătorilor. În aprilie 2023, CSM a devenit funcțional. Parlamentul a anunțat un nou concurs pentru cele 3 funcții vacante de membru non-judecătorești al CSM. Cei 9 candidați pentru CSM așteaptă să fie evaluați de Comisia Pre-Vetting până la sfârșitul lunii august. Cu regret, chiar dacă trebuia să o facă încă la începutul primăverii, CSJ încă nu a examinat majoritatea celor peste 20 de contestații împotriva hotărârilor Comisiei Pre-vetting. La 30 iunie 2023, din 18 candidați la CSP, opt candidați au promovat evaluarea, iar 10 nu au promovat evaluarea. Prin urmare, patru din 5 noi membri-procurori ai CSP ar putea fi aleși de către Adunarea Generală a Procurorilor până la mijlocul lunii septembrie 2023. Nu a fost ajustată legislația privind activitatea procuraturilor în conformitate cu recomandările Comisiei de la Veneția expuse în pct.41 din [Opinia nr.1086 din 20 iunie 2022](#). Nu a fost reglementat clar mecanismul de verificare a declarațiilor de avere și interese depuse de către candidații înscriși la INJ și nici un mecanism intern de verificare a integrității judecătorilor și procurorilor la toate etapele carierei.

Angajamentul 2 a fost îndeplinit prin **implementarea recomandărilor OSCE/ODIHR (4p din 5)**. Astfel, la 8 decembrie 2022, Parlamentul a adoptat noul Cod Electoral, fiind implementate majoritatea recomandărilor OSCE/ODIHR, concluziile rapoartelor misiunilor de evaluare și adresele Curții Constituționale. Schimbările instituționale se concentrează asupra compoziției și metodei de numire a membrilor Comisiei Electorale Centrale. Noul Cod Electoral permite desfășurarea alegerilor în două zile în anumite circumscripții electorale sau secții de votare din motive obiective, cum ar fi pandemii, situații excepționale sau o mare prezență la vot. Lista subiecților care pot participa la alegeri a fost extinsă, inclusiv grupurile de inițiativă și blocurile electorale. Procesul consultativ conexe adoptării Codului Electoral a implicat toate părțile interesate, cum ar fi societatea civilă, partidele politice și administrația publică. Totodată, atragem atenția că decizia autorităților de a include o singură activitate în Planul de acțiuni, pare să fie mai degrabă o interpretare îngustă. În opinia echipei de evaluatori, angajamentul nr. 2 ar urma să reflecte adițional evaluarea privind implementarea recomandărilor Comisiei de la Veneția cu referire la angajamentul nr. 1 și anume finalizarea etapelor esențiale ale reformei cuprinzătoare a sistemului de justiție în conformitate cu Opinia Comisiei de la Veneția nr. 1058, conexe proiectului legii cu privire la procuratură și Opinia Comisiei de la Veneția nr. 102 privind sistemul judecătoresc. Suplimentar, autoritățile ar urma să determine în mod obiectiv dacă și alte proiecte de legi recent anunțate se încadrează ca fiind „etape esențiale ale reformei cuprinzătoare a sistemului de justiție”, cum ar fi, de exemplu, reforma CSJ și evaluarea judecătorilor CSJ, evaluarea extraordinară a judecătorilor și procurorilor (full-vetting), proiectul de lege convențional numit pachetul de de-oligarhizare (care se reflectă în angajamentul nr. 4), sau pachetul de legi cu privire la Serviciul de informații și securitate¹.

În domeniul combaterii corupției (angajamentul 3), către finele lunii iunie 2023, **punctajul acumulat este de 3,77 din 5**. Au fost implementate adițional cu rezerve două acțiuni, în timp ce alte trei urmează a fi îndeplinite. O realizare a perioadei analizate este adoptarea noii legi privind avertizorii de integritate care transpune Directiva UE 2019/1937. În 2022 și în primul semestru al anului 2023, s-a observat o creștere a ponderii investigațiilor pro-actives a cauzelor de corupție, cu o concentrare mai mare pe cele majore. De asemenea, se atestă o creștere a numărului de cazuri penale finalizate cu sentințe de condamnare, fiind pronunțate 59 de sentințe, comparativ cu 41 în primul semestru al anului 2022. Totodată, în perioada analizată se atestă o scădere a ponderii cazurilor de corupție trimise în judecată. Astfel, pe segmentul de exercitare a urmăririi penale au fost trimise în judecată 6 cauze (11 în aceeași perioadă a anului 2023) și 59 de cauze penale aflate sub conducerea procurorilor PA (75 în semestrul I 2022). În alt context, CNA a elaborat proiectul Raportului de analiză strategică a 117 de sentințe de condamnare din anul 2022 privind cauzele de corupție. Totuși, până la finele lunii iunie, versiunea definitivă a raportului nu a fost publicată. CNA de asemenea a supus expertizei anticorupție 351 de proiecte de acte normative, dintre care 116 au fost proiecte de legi, inclusiv 49 de proiecte inițiate de deputați. S-a îmbunătățit semnificativ disciplina Guvernului în aprobarea

¹ NOTĂ: În toate aceste domenii, Republica Moldova a solicitat și primit recent o serie de avize consultative: [CDL-AD\(2023\)005](#) cu privire la evaluarea extraordinară a judecătorilor și procurorilor, [CDL-AD\(2023\)010](#) cu privire la de-oligarhizarea și [CDL-AD\(2023\)008](#) cu privire la pachetul de legi SIS, [CDL-AD\(2022\)049](#) cu privire la proiectul legii CSJ și evaluarea judecătorilor CSJ.

proiectelor de acte normative însoțite de expertiza anticorupție. Doar unul dintre cele 373 de proiecte de acte normative a fost aprobat eludând expertiza anticorupție, în comparație cu 15 din cele 232 de proiecte în aceeași perioadă a anului 2022. Pe de altă parte, a crescut rata de neimplementare a recomandărilor CNA privind eliminarea riscurilor de corupție (de la 12% în semestrul I, 2022 la 21% în aceeași perioadă a anului 2023). În final, deși în aprilie 2023 a fost adoptată o lege pentru delimitarea competențelor între CNA și PA, pe parcurs au apărut unele lacune în implementare. Există divergențe între CNA și PA privind investigarea eficientă a corupției înalte. Urmează a fi revizuită soluția inițială prevăzută de legea din aprilie, prin menținerea competenței CNA privind urmărirea penală a cauzelor de corupție mică. Aceste și alte chestiuni privind delimitarea clară a competențelor între CNA și PA, precum și consolidarea capacităților Procuraturii Anticorupție în investigarea corupției mari, urmează a fi abordate prioritar de parlament până în toamna acestui an. În plus, trebuie îmbunătățit mecanismul de aplicare a măsurilor speciale de investigație.

Cu privire la „**de-oligarhizare**” (**angajamentul 4**), apreciem că majoritatea acțiunilor au fost implementate cu unele rezerve implementare (**3,7p din 5**). După consultarea cu instituțiile de stat și Comisia de la Veneția, autoritățile au renunțat la proiectul privind eliminarea influenței excesive a intereselor private asupra vieții economice, politice și publice în schimbul unui plan de acțiuni de de-oligarhizare. Acest plan, prezentat și consultat în martie-aprilie 2023, a primit un nou aviz de la Comisia de la Veneția în iunie 2023. În cadrul Comisiei Electorale Centrale (CEC) a fost instituită Direcția supraveghere și control privind finanțarea partidelor politice și a campaniilor electorale. Legea nr.303/2022 a adus modificări la Codul serviciilor media audiovizuale, oferind Consiliului Audiovizualului atribuția de a verifica și a aproba sau respinge rapoartele anuale de activitate ale furnizorilor de servicii media. În perioada de referință Consiliul Audiovizualului a analizat 68 de rapoarte activitate ale furnizorilor de servicii de televiziune pentru anul 2022. A fost definitivat Regulamentul pentru organizarea concursului de selectare a instituției specializate în măsurarea cotelor de audiență. Consiliul Concurenței a luat mai multe măsuri pentru a îmbunătăți și a actualiza legislația în domeniul concurenței și ajutorului de stat. Un grup de lucru a fost creat pentru a propune modificări la lege, iar un proiect de lege a fost prezentat în Parlament și votat în prima lectură. Aceasta include prevederi speciale pentru combaterea înțelegerilor de cartel. În perioada de referință, au fost aprobate regulamentele privind selectarea membrilor consiliilor companiilor de stat și în comisiile de cenzori și comitetele de audit a companiilor de stat, inclusiv condițiile de remunerare ale acestora (HG 209 și 210 din 2023).

În domeniul combaterii criminalității organizate (angajamentul 5), majoritatea acțiunilor sunt implementate, restul fiind în proces de implementare (**4,35p din 5**). Astfel, Guvernul a adoptat și inițiat implementarea Strategiei de dezvoltare a domeniului afacerilor interne pentru anii 2022-2030. A fost adoptat Programul de recuperare a bunurilor infracționale pentru perioada 2023-2027. Au fost adoptate și publicate Legea nr. 48/2023 privind securitatea cibernetică și noile prevederi ale Legii privind prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului. Printre cele mai importante priorități în perioada imediat următoare se numără elaborarea și adoptarea modificărilor legislative în vederea punerii în aplicare a mecanismului de confiscare civilă, precum și legislației secundare pentru punerea în aplicare a modificărilor legislative în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului.

În domeniul **reformei administrației publice (angajamentul 6)**, majoritatea acțiunilor sunt îndeplinite și o acțiune care ține de digitalizarea serviciilor publice este în proces de implementare (**4p din 5**). Au fost lansate 12 servicii electronice în domeniul cadastrului și altele 11 au fost integrate cu serviciul MDelivery. A fost instituit un mecanism de suport pentru personalul autorităților publice pentru realizarea sarcinilor prioritare și au fost promovate decizii de creștere a efectivului limită al unităților de elaborare a politicilor din cadrul APC. S-a elaborat Raportul de evaluare ex-post al Strategiei de Reformă al Administrației Publice 2016-2020 și s-a aprobat Strategia de reformă a administrației publice care adresează problema salarizării și profesionalizării funcționarilor publici, delimitarea rolurilor administrației publice și consolidarea autonomiei fiscale a administrației publice locale. În contextul implementării Foi de Parcurs revizuite privind democrația locală și regională, au fost constatate progrese în ceea ce privește revitalizarea activității Comisiei paritare pentru descentralizare, consolidarea bazei fiscale a APL de nivelul I prin modificările operate la politica bugetar-fiscală pentru 2023, instituirea dreptului consiliilor locale de a stabili indemnizații lunare de până la 40% din salariu pentru personalul din cadrul APL, însă progresele în delimitarea proprietății publice sunt modeste. Principala prioritate constă în consolidarea autorităților administrației publice prin reforma salarială și evitarea practicii stimulării funcționarilor publici prin măsuri similare celor de includere a acestora în componența consiliilor de administrație a companiilor de stat.

În ceea ce privește **reforma gestionării finanțelor publice (angajamentul 7)** toate acțiunile au fost îndeplinite (**5p**). A fost elaborat și aprobat un regulament referitor la achizițiile publice de valoare mică, a fost stabilită o procedură formală de identificare a proiectelor de investiții publice eligibile pentru a fi incluse în proiectul Cadrelui bugetar pe termen mediu/ Legii bugetului de stat, iar sfera de acoperire a cadrului de gestionare a investițiilor publice a fost extinsă. A fost elaborată o strategie de dezvoltare a managementului finanțelor publice pentru perioada 2023-2030, care urmărește îmbunătățirea calității previziunilor macroeconomice și fiscale, instituirea unui sistem adecvat de contabilitate și raportare în sectorul bugetar, dezvoltarea continuă a sistemului informațional de gestionare a finanțelor publice și asigurarea utilizării fondurilor publice conform principiilor de bună guvernare.

În domeniul **cooperării cu societatea civilă (angajamentul 8)**, toate acțiunile au fost îndeplinite, dintre care 2 cu unele curențe implementare (4,6p din 5). În perioada de referință Parlamentul a aprobat în lectură finală proiectul legii privind informațiile de interes public. Legea este una foarte importantă și cu reglementări bine-definite, însă o singură constrângere de ordin tehnic există. Indicatorul de progres este „lege intrată în vigoare” în iunie 2023. Cu toate acestea, conform dispozițiilor finale și tranzitorii, legea va intra în vigoare peste 6 luni din ziua publicării în Monitorul Oficial. Noul concept cu privire la viziunea de dezvoltare a societății civile a fost aprobat, inclusiv au fost create premise pentru consolidarea cooperării dintre Parlament și societatea civilă, după ce la 15 iunie 2023 a fost aprobată Platforma de dialog și participare civică în procesul decizional al Parlamentului.

În **domeniul protecției drepturilor omului (angajamentul 9)**, toate acțiunile au fost îndeplinite (**4.75p din 5**). Au fost operate modificări în cadrul normativ pentru a asigura nediscriminarea și egalitatea, iar acest lucru a inclus extinderea criteriilor de discriminare și modificarea Codului Contravențional. În plus, au fost făcute ajustări la Legea cu privire la Avocatul Poporului, iar legislația penală și procedurală a fost aliniată cu dispozițiile Convențiilor de la Istanbul și de la Lanzarote. Guvernul a aprobat Programul de promovare și asigurare a egalității între femei și bărbați în Republica Moldova pentru anii 2023-2027. Iar în Strategia de dezvoltare a managementului finanțelor publice pentru anii 2023-2030 a fost inclusă abordarea bugetării sensibile la gen. Totodată, Guvernul a aprobat Programul național privind prevenirea și combaterea violenței față de femei și a violenței în familie pentru anii 2023-2027. Implementarea acestor documente va contribui în continuare la promovarea principiului egalității de șanse dintre femei și bărbați. Provocarea principală pentru autorități se referă la implementarea documentelor de politici aprobate. La această etapă pot fi deja semnalate întârzieri la realizarea acțiunilor planificate. Se recomandă îmbunătățirea dialogului și cooperării interinstituționale între Ministerul Educației și Cercetării și Agenția Relații Interetnice, implementarea Programului pentru susținerea populației de etnie romă și revizuirea legislației pentru clarificare și separare a atribuțiilor de constatare a cazurilor de instigare la discriminare.

Angajamentul 1: Reforma Justiției

Finalizarea etapelor esențiale ale reformei cuprinzătoare a sistemului de justiție, lansată recent, în toate instituțiile din cadrul lanțurilor de justiție și de urmărire penală, pentru a le asigura independența, integritatea, eficiența, responsabilitatea și transparența, inclusiv prin utilizarea eficientă a verificării activelor și a supravegherii democratice eficace (1.1), în special, ocuparea tuturor posturilor vacante rămase în cadrul Consiliului Superior al Magistraturii și în cadrul organismelor sale specializate (1.2)

APRECIEREA GENERALĂ: 4 P DIN 5

Angajamentul 1 urmează să fie îndeplinit prin intermediul a 6 acțiuni planificate, dintre care până la finele lunii iunie 2023: o acțiune a fost implementată fără curențe, patru acțiuni au fost implementate cu unele rezerve, și o acțiune a fost inițiată și este încă în proces de implementare.

PRINCIPALELE EVOLUȚII

Cele mai importante realizări la acest compartiment au fost efectuate până la 31 martie 2023, motiv din care acestea au fost reflectate în primul Raportul alternativ din 13 aprilie 2023. În septembrie 2021 a fost adoptată [Legea nr.120/2021](#) pentru modificarea Constituției. În iulie 2022 a fost adoptată [legislația](#) menită să implementeze modificările constituționale, luând în considerație recomandările Comisiei de la Veneția expuse în [Opinia nr.1082 din 20 iunie 2022](#). A fost adoptată [Legea nr.5/2023](#), prin care a fost consolidată activitatea Inspecției Judiciare și ajustat mecanismul de răspundere disciplinară a judecătorilor. Ministerul Justiției a elaborat un proiect privind o nouă lege cu privire la selecția și cariera judecătorilor. [Noua lege](#) a fost votată în lectură finală de către Parlament la 9 iunie 2023 și a intrat în vigoare la 21 iunie 2023. A fost adoptată [Legea nr.228/2022](#) prin care a fost modificată Legea privind Institutul Național al Justiției (INJ), fiind introdusă obligația depunerii declarației de avere și interese personale de către candidații INJ. A fost adoptată [Legea nr.280/2022](#) privind modificarea Legii cu privire la Procuratură, în vederea implementării recomandărilor Comisiei de la Veneția din [Opinia nr.1058 din 13 decembrie 2021](#).

A fost adoptată [Legea nr.26/2022](#), în vederea evaluării extraordinare a candidaților la CSM și CSP (pre-vetting). A fost finalizată evaluarea candidaților judecători și non-judecători la CSM și a majorității candidaților pentru CSP. La 30 martie 2023, Parlamentul a numit trei membri non-judecători la CSM care au promovat pre-vetting-ul, iar la ședința Adunării Generale a Judecătorilor din 28 aprilie 2023 au fost aleși patru membri judecători ai CSM din rândul judecătorilor. În aprilie 2023, CSM a devenit funcțional. Parlamentul a anunțat un nou concurs pentru cele 3 funcții vacante de membru non-judecători al CSM. Cei 9 candidați pentru CSM așteaptă să fie evaluați de Comisia Pre-Vetting până la sfârșitul lunii august. Cu regret, chiar dacă trebuia să o facă încă la începutul primăverii, CSJ încă nu a examinat majoritatea celor peste 20 de contestații împotriva hotărârilor Comisiei Pre-vetting. La 30 iunie 2023, din 18 candidați la CSP, șase candidați au promovat evaluarea, opt candidați nu au promovat, iar patru candidați așteaptă decizia. Estimativ, deciziile în privința celor patru candidați ar urma să fie publicate până la 31 iulie 2023. Prin urmare, 5 noi membri-procurori ai CSP ar putea fi aleși de către Adunarea Generală a Procurorilor până la mijlocul lunii septembrie 2023.

CONSTRÂNGERI

A fost depășit termenul pentru evaluare a candidaților la CSM și CSP, stabilit pentru decembrie 2022, și prelungit până în iunie 2023. Aceasta s-a datorat mai multor factori, inclusiv procedurilor mai puțin eficiente aplicate de către Comisia Pre-Vetting. Doar șase din 12 membri ai CSM au fost numiți în funcție, din cauza promovării pre-vetting-ului de un număr redus de candidați. Deși la CSM au fost numiți deja patru membri judecători și trei membri non-judecători, alți doi membri judecători din partea curților de apel și CSJ nu sunt numiți. Acest fapt nu permite luarea unor decizii importante pentru sistemul judecătoresc, cum ar fi chestiunea ce ține de reconfirmarea în funcție a peste 20 de judecători care au fost refuzați de către Președinta Republicii Moldova după primii 5 ani de mandat.

Membrii CSM urmează să inițieze concurs în vederea selectării candidaților la CSM din partea curților de apel și CSJ, însă acest lucru nu poate avea loc până la examinarea de către CSJ a contestațiilor candidaților pentru CSM care nu au promovat Pre-Vettingul. Examinarea contestațiilor circa șase luni, deși legea prevedea termenul maxim de 10 zile, s-a datorat demisiei judecătorilor CSJ care trebuiau să le examineze, contestațiilor depuse la Curtea Constituțională de candidații care nu au promovat Pre-Vetting-ul și recuzării judecătorilor. Totuși, acestea s-au epuizat în aprilie 2023. Este greu de explicat de ce, din mai până la 30 iunie, CSJ nu a dat încă soluțiile pe marginea contestațiilor.

La 19 mai 2023, Comisia Pre-Vetting a anunțat demararea evaluării altor nouă candidați non-judecători la CSM care au depus dosarele în cadrul noului concurs anunțat de Parlament. Evaluarea acestora încă este la etapă incipientă, însă deciziile Comisiei Pre-Vetting în privința acestora sunt așteptate până la 31 august 2023. Din cauza întârzierii pre-vetting-ului și comasării colegiilor responsabile de selecția și evaluarea performanțelor

judecătorilor și procurorilor, încă niciun membru al celor patru colegii nu a fost supus pre-vetting-ului. La 27 iunie 2023, CSM a anunțat concursul pentru doritorii de a fi membri ai Colegiului de selecție și evaluare a performanțelor judecătorilor și ai Colegiului disciplinar al judecătorilor. Concursul pentru colegiile procurorilor, din câte se pare, va fi anunțat abia după formarea noului CSP în toamna anului 2023.

Nu a fost ajustată legislația privind activitatea procuraturii în conformitate cu recomandările Comisiei de la Veneția expuse în pct. 42 din [Opinia nr.1086 din 20 iunie 2022](#). Nu a fost reglementat clar mecanismul de verificare a declarațiilor de avere și interese depuse de către candidații înscriși la INJ și nici un mecanism intern de verificare a integrității judecătorilor și procurorilor la toate etapele carierei. Inspecției Judiciare nu i-a fost acordată o independență funcțională veritabilă.

PRIORITĂȚI

- Finisarea procedurilor de evaluare extraordinară a tuturor candidaților la CSM și CSP, în vederea constituirii definitive a acestor organe de autoadministrare. Demararea procedurilor de evaluare a colegiilor specializate și constituirea cât mai rapidă a acestora.
- Îmbunătățirea Legii cu privire la Procuratură prin implementarea tuturor recomandărilor Comisiei de la Veneția expuse în pct.42 din [Opinia nr.1086 din 20 iunie 2022](#), și anume: specificarea în lege că Procurorul General poate refuza prezentarea anumitor informații Comisiei de evaluare, în cazul în care acest fapt va putea periclita mersul anchetei; îmbunătățirea criteriilor de evaluare a Procurorului General; specificarea faptului că suspendarea Procurorului General prin decretul Președintelui CSP poate avea loc doar în cazul în care membrii CSP nu se pot întruni; asigurarea ca, în cazul suspendării Procurorului General, atribuțiile acestuia să fie exercitate de către unul din adjuncții săi, selectat de către CSP.
- Introducerea unui mecanism de verificare a declarațiilor de avere și interese depuse de către candidații la INJ și a candidaților cu șanse de succes la funcția de judecător și procuror. Ajustarea legislației în vederea introducerii unui sistem eficient de verificare internă a integrității judecătorilor și procurorilor la toate etapele carierei.
- Modificarea cadrului legal pentru oferirea unei autonomii mai mari Inspecției Judiciare, eventual prin crearea unei singure instituții pentru judecători și procurori, independentă de CSM și CSP.

Angajamentul 2: Implementarea recomandărilor OSCE/ODIHR și Comisiei de la Veneția

În toate domeniile (n.r. menționate în angajamentul 1), remedierea deficiențelor identificate de OSCE/ODIHR și de Consiliul Europei/Comisia de la Veneția

APRECIEREA GENERALĂ: 4 P DIN 5

Angajamentul 2 a fost îndeplinit prin intermediul unei acțiuni planificate până la finalul anului 2022. Acțiunea a fost îndeplinită cu unele rezerve.

PRINCIPALELE EVOLUTII

La data de 8 decembrie 2022, Parlamentul Republicii Moldova a votat în lectura finală proiectul noului [Cod Electoral](#) al Republicii Moldova, care prevede o serie de modificări la legislația electorală, menite să soluționeze problemele identificate în adresele anterioare ale Curții Constituționale, dar și recomandările venite din partea Comisiei de la Veneția și OSCE/ODIHR, organizațiilor internaționale și naționale. La nivel instituțional, principalele modificări aduse de către noul Cod Electoral vizează componența și metoda de desemnare a membrilor Comisiei Electorale Centrale (CEC), asigurând profesionalizarea acestei instituții. Pe dimensiunea organizării scrutinelor electorale, amendamentele la legislația electorală au inclus posibilitatea organizării alegerilor timp de două zile în unele circumscripții sau secții de votare, în baza unor motive obiective, precum pandemii, situații excepționale sau numărul mare de alegători care s-au prezentat la vot. Prevederile privind desfășurarea campaniei electorale indică că agitația electorală începe la data înregistrării concurentului electoral, dar nu mai devreme de 30 de zile înainte de data alegerilor. Totodată, buletinele de vot urmează a fi tipărite în limba română, dar și într-o altă limbă, la solicitarea reprezentanților circumscripției electorale unde se solicită acest lucru. Lista subiecților ce pot depune contestații privind desfășurarea alegerilor a fost extinsă, prin includerea grupurilor de inițiativă și blocurilor electorale, concurenților electorali și participanților la referendum.

Procesul de consultare și aprobare a acestui proiect de lege a respectat principiile de transparență și incluziune. Prin hotărârea CEC din 8 octombrie 2021, a fost creat un grup de lucru în cadrul CEC, responsabil de identificarea problemelor înregistrate la scrutinele anterioare, elaborarea propunerilor de modificare a Codului Electoral și coordonarea procesului de consultări publice cu reprezentanții societății civile, partidelor politice, administrației publice centrale și locale și partenerilor de dezvoltare.

Pe 9 februarie, CEC a prezentat spre consultări publice proiectul de hotărâre „Cu privire la înaintarea propunerilor de modificare a Codului electoral și a legislației conexe”. În perioada de consultări, CEC a recepționat peste 400 de propuneri pentru îmbunătățirea proiectului de hotărâre, venite în special din partea organizațiilor membre ale Coaliției pentru Alegeri Libere și Corecte (CALC). Propunerile prezentate de către CEC au fost înregistrate de către Parlament la data de 13 iulie, fiind votat în prima lectură la data 28 iulie 2022 și remis spre avizare către Comisia de la Veneția și OSCE/ODIHR.

La data de 21 octombrie 2022, experții OSCE/ODIHR au adoptat opinia comună pe marginea proiectului de lege privind noul cod electoral al Republicii Moldova. În a doua jumătate a anului 2022, pe platforma Parlamentului au fost organizate o serie de consultări publice pe marginea proiectului de lege privind noul Cod Electoral al Republicii Moldova, cu participarea partidelor politice, instituțiilor de resort și societății civile.

CONSTRÂNGERI

În contextul implementării acestui angajament, autoritățile guvernamentale au inclus o singură acțiune, ce ține de amendarea legislației electorale. Totuși, rapoartele de evaluare ale Guvernului și Comisiei Europene vor lua în calcul inclusiv remedierea problemelor subliniate de către Comisia de la Veneția, pe marginea acțiunilor conexe angajamentului 1, dar și a altor acțiuni. Astfel, pentru implementarea acestei angajament, autoritățile ar fi trebuit să includă o acțiune suplimentară, menită să reflecte gradul de implementare al recomandărilor Comisiei de la Veneția.

Avizul Comisiei de la Veneția cu privire la proiectul noului Cod Electoral a atras atenția asupra câtorva prevederi ce ar putea afecta imparțialitatea și buna desfășurare a procesului electoral. Acestea țin de procedura de desemnare a membrilor CEC, ce oferă guvernării posibilitatea de a numi trei din șapte membri, cu riscul politizării activității instituției. Alte două recomandări ale Comisiei de la Veneția ce nu au fost reflectate în noile reglementări electorale sunt legate de (1) revizuirea caracterul restrictiv al condițiilor de eligibilitate pentru funcția de președinte și primar, bazate pe criterii de educație, competență lingvistică și durata rezidenței, dar și (2) revizuirea pragurilor de participare la vot pentru alegerile prezidențiale, parlamentare și locale în baza cărora scrutinele pot fi declarate valabile. Totuși, pornind de la experiența scrutinelor electorale anterioare, aceste aspecte menționate de către experții internaționali nu sunt în măsură să influențeze legitimitatea și corectitudinea procesului electoral.

O altă constrângere vizează păstrarea pragului minim de reprezentare de 2% pentru alegerea candidaților independenți în funcția de deputat. Acest prag este neproportional cu actuala structură a Parlamentului și dezavantajează candidații independenți în favoarea partidelor politice.

PRIORITĂȚI

- Revizuirea și aprobarea actelor normative de către CEC pentru implementarea noului Cod Electoral.
- Operaționalizarea capacităților instituționale ale CEC pentru supravegherea și controlul finanțării partidelor politice.
- Consultarea publică cât mai largă și aprobarea de către CEC a regulamentelor aflate în proces de elaborare.
- Organizarea concursului public pentru alegerea președinților consiliilor electorale de circumscripție de nivelul doi și sporirea capacității instituționale a consiliilor electorale de circumscripție.
- Reducerea pragurilor de accesare în Parlament pentru concurenții electorali, în special pentru candidații independenți.
- Avansarea procesului de implementare a metodelor alternative de vot, cu respectarea plenară a rigorilor ce țin de transparență, consultare publică și incluziune.

Angajamentul 3: Combaterea corupției

Îndeplinirea angajamentului de a combate corupția la toate nivelurile prin luarea de măsuri decisive în direcția unor anchete pro-actives și eficiente, precum și prin obținerea unui bilanț credibil al urmărilor penale și al condamnărilor (3.1.); creșterea substanțială a gradului de utilizare a recomandărilor Centrului Național Anticorupție (3.2.)

APRECIEREA GENERALĂ: 3,77 P DIN 5

Angajamentul 3 urmează să fie îndeplinit prin intermediul a 9 acțiuni planificate, dintre care: o acțiune a fost implementată, cinci acțiuni sunt implementate cu unele rezerve, și alte trei sunt în proces de implementare și urmează a fi finalizate până la finele lunii septembrie 2023.

PRINCIPALELE EVOLUTII

Înainte de aprobarea Planului de către CNIE, la 14 iulie 2022 au fost [adoptate](#) modificările legislative (Legea nr. 189/2022) și implementarea noului mecanism de urmărire penală, judecare și condamnare în lipsă a persoanelor care se eschivează de la participarea în procesul penal. Adicional, la 22 iunie 2023 fost [adoptată](#) în lectură finală legea privind protecția avertizorilor de integritate, care transpune Directiva UE 2019/1937 referitoare la protejarea persoanelor ce semnalează încălcări ale legislației Uniunii Europene. Totuși, datorită faptului că legea adoptată nu figurează pe pagina web a Parlamentului și respectiv nu a intrat în vigoare, considerăm îndeplinirea acestei măsuri cu anumite rezerve.

În anul 2022 **se atestă o dinamică pozitivă cu privire la investigarea pro-activă a cauzelor de corupție**. Această tendință persistă în mare parte în primul semestru al anului 2023. Pe segmentul de exercitare a urmăririi penale, este înregistrată ponderea de 89% (PA, inițiind pro-activ 34 din 38 de cauze penale). Totodată, continuă să scadă ponderea cauzelor inițiate pro-activ pe segmentul conducerii urmăririi penale (i.e. 53% 85/185). Aceasta indică asupra unei tendințe de concentrare mai înaltă a PA pe cauze de corupție mare. Se constată, de asemenea, o creștere a numărului de cauze penale încheiate cu sentințe de condamnare, fiind pronunțate 59 de sentințe pe cauze de corupție, comparativ cu 41 în primul semestru al anului 2023, sugerând astfel o prioritizarea a reprezentării în instanță a cazurilor penale de către Procuratura Anticorupție.

Pe parcursul anului 2022, CNA a efectuat **374 analize operaționale**. În primul semestru al anului 2023, au fost realizate 117 rapoarte de analize operaționale. CNA a elaborat proiectul raportului de analiză strategică, evaluând 117 sentințe de condamnare din anul 2022 privind 143 de inculpați pentru 243 de acte de corupție și conexe. Proiectul Raportului a fost prezentat în cadrul Consiliului CNA din 28 aprilie 2023. Versiunea finală a Raportului urmează a fi definitivată. Până la 30 iunie 2023 nu a fost publicată. Pe parcursul primului semestru al anului 2023, CNA a supus expertizei anticorupție 351 de proiecte de acte normative, dintre care 116 au fost proiecte de legi, inclusiv 49 de proiecte inițiate de deputați, iar 67 de Guvern. Mai mult, în primul semestru al anului 2023, s-a observat o îmbunătățire semnificativă a disciplinării Guvernului cu privire la aprobarea proiectelor de acte normative însoțite de expertiza anticorupție. S-a înregistrat o scădere a ratei de la 6,46% în primul semestru al anului 2022 la 0,26% în primul semestru al anului 2023. Doar unul dintre cele 373 de proiecte de acte normative a fost aprobat eludând expertiza anticorupție, în comparație cu 15 din cele 232 de proiecte în aceeași perioadă a anului 2022.

CONSTRÂNGERI

În prima jumătate a anului 2023, se observă o scădere a ponderii cauzelor finalizate și trimise în instanță de către procurorii PA. Astfel, rata cauzelor trimise în judecată a scăzut pe segmentul de exercitare a urmăririi penale de către PA de la 19,29% în SI 2022 (11/57) la 15,78% în SI 2023 (6/38). Iar pe segmentul de conducere a urmăririi penale de la 72,81% în SI 2022 (75/103) la 37,3% în SI 2023 59/158. Adicional, în perioada analizată se constată o creștere a ratei de neimplementare a recomandărilor CNA privind eliminarea riscurilor de corupție, de la 12% în prima jumătate a anului 2022 la 21% în aceeași perioadă a anului 2023. Astfel, nu au fost implementate 54 din 254 de recomandări menționate în cele 232 de rapoarte de expertiză anticorupție emise de CNA, comparativ cu 20 din 168 de recomandări din 184 de rapoarte elaborate în aceeași perioadă a anului 2022. Totodată, potrivit Promo-Lex pe dimensiunea parlamentară se [menține](#) practica eludării expertizei anticorupție pe mai multe proiecte de legi inițiate de deputați prin omisiunea solicitării sau publicării expertizei pe pagina web a parlamentului, dar și prin nerespectarea termenelor prevăzute de lege.

La 14 aprilie 2023, Parlamentul a [adoptat](#) în lectură finală proiectul de modificare a Codului de procedură penală pentru a delimita competențele dintre CNA și PA. Această lege a fost publicată pe 2 mai 2023 și urma să intre în vigoare la 2 august 2023. Totuși, în procesul de pregătire a implementării acestei legi de modificare și a transferului competențelor pe cazuri de corupție la subdiviziunile Ministerului Afacerilor Interne (MAI), autoritățile au considerat necesară revizuirea soluției inițiale și menținerea în competența CNA a urmăririi penale a cazurilor de corupție minoră. În plus, în perioada analizată au fost identificate, inclusiv în spațiul public divergențe între CNA și PA privind mecanismul de colaborare și îndeplinirea mandatelor. În acest context, Comisia Europeană a recomandat definirea clară a competențelor CNA și PA pentru a asigura o investigare eficientă a corupției la nivel înalt. Începând cu luna iunie, Ministerul Justiției a inițiat un grup de lucru

interinstituțional pentru ajustarea soluției inițiale, cel mai probabil prin separarea competențelor dintre CNA și PA și fortificarea capacităților PA.

O altă limitare rămâne neadoptarea în lectură finală a pachetului de legi pentru îmbunătățirea activității de investigații speciale, care urmează să includă îmbunătățiri pentru a transpune recomandările Comisiei de la Veneția din [avizul](#) 13 martie 2023.

PRIORITĂȚI

- Delimitarea clară a competențelor CNA și PA cu privire la cauzelor de corupție și fortificarea capacităților Procuraturii Anticorupție de investigare a corupției mari, inclusiv prin adoptarea bugetului separat, angajarea personalului lipsă, soluții IT, etc.
- Adoptarea măsurilor legislative și administrative pentru fluidizarea investigării și examinării în instanțele de judecată a cauzelor de mare corupție (pachetul de amendamente la Codul de Procedură Penală și Codul Penal).
- Adoptarea modificărilor la Codul de procedură penală și a Legii nr. 59/2012 pentru îmbunătățirea și creșterea eficienței aplicării măsurilor speciale de investigații în conformitate cu recomandările Comisiei de la Veneția.
- Publicarea Analizei strategice a CNA privind condamnările adoptate în cursul anului 2022 în cauze de corupție.

Angajamentul 4: De-oligarhizare

Implementarea angajamentului de „de-oligarhizare” prin eliminarea influenței excesive a intereselor private asupra vieții economice, politice și publice

APRECIEREA GENERALĂ: 3,7 P DIN 5

Angajamentul 4 urmează să fie îndeplinit prin intermediul a 10 acțiuni planificate, dintre care până la finele lunii iunie 2023: două au fost îndeplinite fără carențe, patru acțiuni au fost implementate cu unele rezerve, trei acțiuni sunt în proces de implementare, o acțiune a fost implementată cu rezerve substanțiale

PRINCIPALELE EVOLUTII

După consultarea cu instituțiile de stat și Comisia de la Veneția, autoritățile au renunțat la proiectul privind eliminarea influenței excesive a intereselor private asupra vieții economice, politice și publice în schimbul unui plan de acțiuni de de-oligarhizare. Acest plan, prezentat și consultat în martie-aprilie 2023, a primit un nou aviz de la Comisia de la Veneția în iunie 2023. În linii generale, Comisia a salutat schimbarea de optică a autorităților naționale de a renunța la proiectul de lege de-oligarhizare și includerea abordării sistemice a problemei de-oligarhizare în prezentul plan. Comisia a salutat procesul incluziv de implicare a multor autorități publice, dar și reprezentanți ai societății civile în elaborarea planului, precum și prioritățile trasate în cadrul acestuia.

În cadrul **Comisiei Electorale Centrale (CEC)** a fost instituită Direcția supraveghere și control privind finanțarea partidelor politice și a campaniilor electorale. În cadrul subdiviziunii prenotate sunt stabilite opt unități de personal. Către 1 iulie 2023, 6 posturi sunt ocupate, iar pentru restul sunt anunțate concursuri. CEC a stabilit relații de colaborare interinstituționale cu autoritățile responsabile de controlul financiar, prin conectarea la platforma de interoperabilitate (MConnect) care permite accesul la datele principalele baze de date deținute de acestea. Au fost organizate o serie de instruirii pentru angajații CEC în vederea fortificării capacităților în materia ce ține de supraveghere și control al finanțării partidelor politice și campaniilor electorale. Legea nr. 303/2022 a adus modificări la Codul serviciilor media audiovizuale, oferind Consiliului Audiovizualului atribuția de a verifica și a aproba sau respinge rapoartele anuale de activitate ale furnizorilor de servicii media. În perioada de referință **Consiliul Audiovizualului** a analizat 68 de rapoarte activitate ale furnizorilor de servicii de televiziune pentru anul 2022. CA a creat un directoriu specializat numit "Transparența proprietății serviciilor media" pe pagina sa web oficială. În plus, CA a introdus un nou model de raport de activitate anual pentru furnizorii privați de servicii media și distribuitorii de servicii media. Au fost efectuate controale pe patru grupuri media, iar acestea au fost sancționate pentru încălcări. CA a efectuat de asemenea o analiză a pieței pe segmentul audiovizual. CA a aprobat la 14 iulie 2023 Regulamentul pentru organizarea concursului de selectare a instituției specializate în măsurarea cotelor de audiență. **Consiliul Concurenței** a luat mai multe măsuri pentru a îmbunătăți și a actualiza legislația în domeniul concurenței și ajutorului de stat. Un grup de lucru a fost creat pentru a propune modificări la lege, iar un proiect de lege a fost prezentat în Parlament și votat în prima lectură. Aceasta include prevederi speciale pentru combaterea înțelegerilor de cartel. În plus, Consiliul a început să analizeze practicile internaționale relevante în domeniul legislativ și practic pentru a îmbunătăți investigațiile penale în domeniul concurenței.

În decembrie 2022 Guvernul a adoptat „Strategia cu privire la administrarea proprietății de stat în domeniul întreprinderilor de stat și societăților comerciale cu capital integral sau majoritare de stat pentru anii 2022-2030” HG 911/2023, iar în perioada de referință, au fost aprobate regulamentele privind selectarea membrilor consiliilor companiilor de stat și în comisiile de cenzori și comitetele de audit a companiilor de stat, inclusiv condițiile de remunerare ale acestora (HG nr 209 și nr 210 din 2023). Proiectul de modificare a Legii nr. 179/2008 cu privire la parteneriatul public-privat a fost aprobat în primă lectură în Parlament.

CONSTRÂNGERI

Anumite rapoarte de activitate ale furnizorilor de servicii media au avut nevoie de completare sau au fost respinse de CA. CA a devenit mult mai activ, fapt care a permis identificarea anumitor grupuri media și atestarea că posturile TV sunt organizate în grupuri media neoficiale, ceea ce indică o posibilă concentrare mediatică.

La fel modificarea legislației audiovizuale din anul trecut cu privire la transparența proprietății și finanțării în domeniu și măsurile realizate de CA în anul de raportare și în anul 2023 au contribuit la responsabilizarea furnizorilor de servicii media ce ține de raportarea informațiilor.

Consiliul Concurenței a inițiat un proces de analiză a practicilor internaționale relevante, ceea ce poate implica o cerere de timp și resurse considerabile. Principiile stabilite de strategia de proprietate a statului sunt încălcate, iar implementarea acțiunilor prevăzute în aceasta trenează. Deși Consiliul a făcut progrese considerabile în revizuirea și actualizarea legislației, procesul este încă în curs și trebuie să navigheze prin diferitele etape ale sistemului legislativ.

În plus, implementarea schimbărilor propuse va necesita o coordonare strânsă cu diverse instituții naționale și internaționale, precum și o colaborare eficientă cu Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării și Ministerul Justiției.

Aprobarea regulamentelor de nominalizare a membrilor în organele de conducere a companiilor de stat și a condițiilor de remunerare a acestora poartă mai curând un caracter formal. Proiectul de modificare a Legii nr. 179/2008 cu privire la parteneriatul public-privat nu elimină principalele constrângeri și disfuncționalități identificate în procesul de implementare a parteneriatelor publice-privat și concesiunilor.

În pofida aprobării „Strategiei cu privire la administrarea proprietății de stat în domeniul întreprinderilor de stat și societăților comerciale cu capital integral sau majoritar de stat pentru anii 2022-2030”, autoritățile ignoră principiile stabilite în Strategie și promovează legi care contravin acesteia. Acest aspect, precum și lipsa de progres în implementarea unui sistem informațional integrat în administrarea și de-etatizare a proprietății publice, afectează fortificarea Agenției Proprietății Publice pentru a face față mandatului extins.

PRIORITĂȚI

- Consolidarea regulilor privind finanțarea partidelor politice și a campaniilor electorale, și consolidarea independenței și eficacității autorităților cheie de reglementare și control.
- Consiliul Concurenței ar trebui să continue să colaboreze cu instituțiile naționale și internaționale pentru a aduce practicile legate de concurență la standardele internaționale.
- Consolidarea măsurilor și a practicii realizate de CA de aprobare, respingere și/sau sancționare a posturilor TV și radio, în conformitate cu noile prevederi legale pentru responsabilizarea furnizorilor de servicii media.
- Este necesară o monitorizare continuă a implementării noului Regulament privind organizarea concursului pentru selectarea instituției specializate pentru măsurarea cotelor de audiență, pentru a asigura transparența și acuratețea în acest domeniu.
- Modificarea, în conformitate cu bunele practici OCDE, a regulamentelor de nominalizare și remunerare a membrilor consiliului companiilor de stat, a comitetelor de audit și comisiilor de cenzori ale companiilor de stat care se va aplica uniform atât membrilor independenți cât și celor din cadrul instituțiilor publice.
- Clarificarea condițiilor de salarizare a membrilor consiliilor, a comisiilor de cenzori și comitetelor de audit, în mod special, definitivarea modalității de calculare a componentei variabile a salariului membrilor consiliilor companiilor de stat și corelarea acesteia cu atingerea unui anumit nivel de performanță..
- Aprobarea regulamentului de evaluare a membrilor consiliilor companiilor de stat.
- Finalizarea operaționalizării comitetelor de audit și a comisiilor de cenzori în cadrul tuturor companiilor de stat.
- Prioritizarea implementării unui sistem informațional de tip *Government Resource Planning* (GRP) în cadrul APP pentru a spori nivelul de transparență și eficiență a gestionării proprietății publice.
- Elaborarea mecanismului de triere a companiilor de stat conform prevederilor Strategiei cu privire la administrarea proprietății de stat în domeniul întreprinderilor de stat și societăților comerciale cu capital integral sau majoritar de stat pentru anii 2022-2030.
- Cartografierea companiilor de stat prin prisma raționamentelor de proprietate aprobate în strategia de proprietate a statului.
- Elaborarea și punerea în aplicare a mandatelor pentru companiile de stat (după modelul unei scrisori de așteptare).
- Perfecționarea cadrului legislativ aferent administrării și de-etatizării proprietății publice.
- Revizuirea proiectului de lege privind parteneriatul public-privat pentru [eliminarea](#) riscurilor de utilizare a acestui instrument investițional pentru delapidarea patrimoniului public.
- Depolitizarea consiliilor companiilor de stat prin excluderea din componența acestora a persoanelor cu funcții de conducere de nivel superior și a angajaților din cabinetul persoanelor ce exercită funcție de demnitate publică.

Angajamentul 5: Combaterea criminalității organizate

Consolidarea luptei împotriva criminalității organizate, pe baza unor evaluări detaliate ale amenințărilor, a unei cooperări sporite cu partenerii regionali ai UE și internaționali și a unei mai bune coordonări a autorităților de aplicare a legii (5.1.); în special, instituirea un pachet legislativ privind recuperarea activelor și un cadru cuprinzător pentru combaterea criminalității financiare și a spălării banilor, asigurând conformitatea legislației privind combaterea spălării banilor cu standardele Grupului de Acțiune Financiară Internațională (GAFI) (5.2.)

APRECIEREA GENERALĂ: 4,35 P DIN 5

Angajamentul 5 urmează să fie îndeplinit prin intermediul a 14 acțiuni planificate, dintre care până la finele lunii iunie 2023: șapte au fost îndeplinite fără curențe, cinci acțiuni sunt implementate cu unele rezerve, iar altele două sunt în proces de implementare.

PRINCIPALELE EVOLUTII

Printre cele mai importante progrese urmează a fi remarcată [aprobarea](#) Strategiei de dezvoltare a domeniului afacerilor interne (2022-2030), precum și cele șase Programe sectoriale de operaționalizare a Strategiei pentru anii 2022-2025, în domeniul [managementului integrat al frontierei](#), [gestionarea fluxului migrațional](#), azilului și integrarea străinilor, [prevenire și gestionare a situațiilor de urgență](#) și excepționale [prevenirea și combaterea criminalității](#), [ordinii și securității publice](#), [consolidarea încrederii](#) și siguranței cetățenilor, integritate și digitalizarea sistemului afacerilor interne. Noua strategie respectă cele mai bune practici în domeniul planificării strategice, care acoperă în mod comprehensiv toate subdomeniile din domeniul afacerilor interne. Cât privește platforma regională a UE pentru domeniul afacerilor interne, aceasta a fost creată, fiind desfășurate mai multe întâlniri în cadrul acesteia. Adicional, în cadrul IGP, a fost înființat [Punctul National de Contact pentru Arme și Muniții](#).

Cât privește instituirea unui pachet legislativ privind recuperarea activelor și un cadru cuprinzător pentru combaterea criminalității financiare și a spălării banilor, asigurându-se conformitatea cu standardele Grupului de Acțiune Financiară Internațională (GAFI), urmează a fi remarcată adoptarea și intrarea în vigoare a modificărilor la [Codul de procedură penală](#), [Codul penal](#) și [Codul de executare](#), în scopul de a implementa un sistem extins de confiscare. Conform acestor modificări legislative, va fi posibilă confiscarea bunurilor transferate de către condamnat către terți, în scopul de a evita confiscarea, precum și confiscarea bunurilor în absența acuzatului.

Totodată, urmează a fi menționat adoptarea și intrarea în vigoare a modificărilor la [cadrul normativ care reglementează prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului](#). Printre principalele prevederi ale proiectului de lege sunt modificarea și completarea cadrului legislativ din domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor prin adăugarea de noi articole, precum și completarea și precizarea prevederilor legale existente, inclusiv definirea noțiunii de „monedă virtuală”, „furnizor de servicii privind monedele virtuale”, „entități raportoare” și „construcție juridică”. Modificările vizează, de asemenea, entitatea raportoare care a fost suplimentată cu categorii noi de entități și reglementarea activității de creditare nebanară.

Suplimentar, la sfârșitul anului 2022, a fost [adoptat](#) Programul de recuperare a bunurilor infracționale pentru perioada 2023-2027 și Planul de acțiuni de implementare. În conformitate cu informațiile oferite de Procuratura Generală, în perioada ianuarie-mai 2023, pe marginea a 16 cauze penale au fost realizate 14 analize informațional-criminale, fiind aproape de 2 ori mai mult decât în ultimele 5 luni ale anului 2022. De asemenea, în primele 5 luni ale anului 2023 au fost active, în medie, 12 investigații financiare paralele, comparativ cu 5 investigații financiare paralele realizate pe parcursul ultimelor 5 luni ale anului 2022.

CONSTRÂNGERI

Deși a fost aprobată și publicată Legea nr.48/2023 privind securitatea cibernetică care transpune Directiva UE 2022/2555 privind securitatea rețelelor și a informației (NIS 2) și stabilirea unui cadru eficient de securitate cibernetică, totuși urmează a fi menționat că la data adoptării lipseau mai multe avize care urmau a fi realizate în Parlament, în mod special avizul Comisiei juridice, numiri și imunități și Direcției juridice. Totodată, urmează a fi definitivată și aprobată legislația secundară pentru punerea în aplicare a modificărilor legislative în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului.

Suplimentar, urmează a fi menționat lipsa unui progres semnificativ la modificarea legislației în vederea punerii în aplicare a mecanismului de confiscare civilă. La momentul actual, Ministerul Justiției a organizat o primă consultare publică în cadrul căreia a supus discuției un concept pentru mecanismul de confiscare civilă.

PRIORITĂȚI

- Modificarea legislației în vederea punerii în aplicare a mecanismului de confiscare civilă.
- Elaborarea și adoptarea legislației secundare pentru punerea în aplicare a modificărilor legislative în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului.

Angajamentul 6: Reforma Administrației publice

Creșterea capacității de a realiza reforme și de a furniza servicii publice de calitate, inclusiv prin accelerarea implementării reformei administrației publice (6.1); evaluarea și actualizarea strategiei de reformă a administrației publice (6.2.).

APRECIEREA GENERALĂ: 4 P DIN 5.

Angajamentul 6 urmează să fie îndeplinit prin intermediul a 4 acțiuni planificate, dintre care, până la finele lunii iunie 2023: o acțiune a fost implementată fără curențe, două au fost implementate cu unele rezerve, iar o acțiune este în proces de implementare.

PRINCIPALELE EVOLUTII

Prin Hotărârii Guvernului 126/2023 Guvernul a aprobat Strategia de reformă a administrației publice din Republica Moldova pentru anii 2023-2030, iar în data de 7 iunie 2023, prin [HG nr. 352/2023](#), Guvernul a aprobat Programul pentru implementarea Strategiei de reformă a Administrației publice. În corespundere cu obiectivele din Strategie și din Program, în data de 25 mai 2023, Guvernul a aprobat HG nr 304 și HG nr 305 „pentru aprobarea proiectului de lege cu privire la amalgamarea voluntară” și a „proiectului de lege pentru modificarea mai multor acte legislative conexe proiectului de lege privind amalgamarea voluntară”. Dacă vor fi aprobate de Parlament, acestea vor pune bazele cadrului necesar instituționalizării principiilor de amalgamare voluntară reflectate în Strategia de reformă a administrației publice.

În scopul consolidării unităților de elaborare a politicilor din cadrul autorităților administrației publice centrale (AAPC), pentru toate ministerele au fost promovate decizii de creștere a efectivului limită, în pofida moratoriului pe angajări. A fost promovată decizia de restructurare a Cancelariei de Stat. Iar prin aprobarea Hotărârii de Guvern nr. [5/2023](#) a fost instituit un mecanism de suport pentru personalul autorităților publice pentru realizarea sarcinilor prioritare în contextul implementării cerințelor de aderare la Uniunea Europeană.

În data de 22.06.2023 Parlamentul a [adoptat](#) Legea 168/2023 prin care se majorează salariul pentru personalul din aparatele ministerelor, din cabinetul persoanelor cu funcții de demnitate publică, pentru persoanele cu funcție de demnitate publică și a celor cu funcții publice de conducere de nivel superior și de execuție. Majorările salariale vor contribui la creșterea capacităților autorităților administrației publice centrale cu competențe de elaborare a politicilor. Cu toate acestea, modificările operate la legea bugetului de stat nu vizează și autoritățile administrației publice locale, iar discrepanța salarială dintre remunerarea funcționarilor din cadrul APC și a celor din cadrul APL crește și mai mult. La fel, necesită a fi menționat că majorările salariale operate nu vizează și „autoritățile administrative centrale și din subordine” (conform clasificatorului funcțiilor din sectorul bugetar). În aceste circumstanțe, am putea asista la o migrație a personalului calificat din unitățile de implementare către ministere cu un risc asociat de afectare a performanței unităților de implementare precum Agenția Proprietății Publice, Agenția Navală, Agenția Pentru Supravegherea Tehnică și multe altele.

În contextul implementării Foi de Parcurs revizuite CG/MON(2021)18-04 privind democrația locală și regională în Republica Moldova, pot fi constatate progrese în ceea ce privește: efectuarea evaluării ex-post a Strategiei naționale de descentralizare 2012-2018 și revitalizarea activității Comisiei paritare pentru descentralizare; relansarea examinării de către Parlament a inițiativelor legislative pregătite de grupul de lucru parlamentar privind Găgăuzia; consolidarea bazei fiscale a APL I, prin transferul a 100% din taxa de folosire a drumurilor către APL-uri cu destinație generală, eliminarea plafoanelor la stabilirea impozitelor pe imobile și pe terenuri și transferul a 50% din acumulările din taxele pentru resursele naturale, instituirea Fondului național pentru dezvoltare locală și regională; majorarea perioadei în care se interzice desfășurarea referendumului de revocare a primarului; instituirea dreptului consiliilor locale de a stabili indemnizații lunare de până la 40% din salariu pentru personalul din cadrul APL.

CONSTRĂNGERI

Creșterea efectivului ministerelor și reorganizarea Cancelariei de Stat au fost realizate separat de reformarea celorlalte autorități ale administrației publice centrale și înainte de finalizarea și publicarea analizei funcționale a administrației publice după modelul SIGMA care urma să explice modificările operate. Limitarea reformei salariale a administrației publice doar la angajații din cadrul ministerelor, pe de-o parte, poate afecta unitățile de implementare prin migrarea funcționarilor din agenții către ministere, iar de cealaltă parte, va crește și mai mult discrepanța salarială dintre funcționarii de nivel central și cei de nivel local.

Cele 63 de centre unificate de prestare a serviciilor publice (CUPS) nu au fost încă operaționalizate. Implementarea Programului de stat pentru delimitarea bunurilor imobile este un alt angajament care trenează și poate reprezenta o constrângere majoră în procesul de reformă a administrației publice, mai cu seamă, în contextul promovării amalgamării voluntare și a unei reorganizări teritorial administrative. În pofida unor progrese în ceea ce privește creșterea capacității fiscale a APL, autonomia financiară și resursele APL rămân limitate. Nu au fost reformulate motivele de convocare a unui referendum local de revocare a primarului, nu au fost făcute modificări în legislație pentru a asigura ca un primar să nu-și poată schimba apartenența politică

În timpul mandatului sau pentru a introduce garanții împotriva practicii de deschidere a dosarelor penale pe numele primarilor pe motive nejustificate.

Deși se desfășoară cursuri de instruire pentru angajații publici, inclusiv din cadrul APL, nu a fost elaborat vreun program cuprinzător de instruire conceput special pentru personalul din APL. În final, transferul spitalelor din subordinea APL în cea a APC este privit ca o măsură ce contravine foii de parcurs și eforturilor de descentralizare.

PRIORITĂȚI

- Continuarea consolidării autorităților administrației publice printr-o veritabilă reformă salarială, evitarea practicii stimulării funcționarilor publici prin măsuri similare celor de includere a acestora în componența consiliilor de administrație a companiilor de stat.
- Accelerarea operaționalizării celor 63 de Centre Unificate de Prestare a Serviciilor publice (CUPS).
- Reforma legislației privind referendumurile locale de revocare a primarului și a legislației privind funcția de primar, în conformitate cu recomandările Comisiei de la Veneția și în concordanță cu cerințele din Foaia de parcurs privind democrația locală și regională.
- Delimitarea clară a rolurilor autorităților publice de toate nivelurile cu delimitarea clară a competențelor autorităților publice centrale (APC), și ale celor locale (APL).
- Reducerea discrepanței salariale dintre angajații din autoritățile de elaborare a politicilor și cele de implementare a politicilor dintre funcționarii din autoritățile administrației publice centrale și locale.
- Finalizarea și publicarea rezultatelor analizei funcționale a administrației publice efectuate în conformitate cu metodologia OCDE/SIGMA.
- Prioritizarea accelerării implementării Programului de stat pentru delimitarea bunurilor imobile.
- Continuarea eforturilor de îmbunătățire a sistemului de transferuri cu caracter general către APL și creșterea volumului veniturilor proprii ale APL.

Angajamentul 7: Gestionarea finanțelor publice

Finalizarea reformei gestionării finanțelor publice, inclusiv îmbunătățirea achizițiilor publice la toate nivelurile de guvernare

APRECIEREA GENERALĂ: 5 P DIN 5

Angajamentul 7 a fost îndeplinit prin intermediul a 3 acțiuni planificate, dintre care, până la finele lunii iunie 2023, toate au fost îndeplinite fără curențe.

PRINCIPALELE EVOLUTII

Angajamentul finalizării reformei gestionării finanțelor publice a fost îndeplinit complet, conform indicatorilor de monitorizare. Pentru asigurarea transparenței procesului de inițiere, desfășurare și atribuire a contractelor de achiziții publice de valoare mică (sub limitele prevăzute de Legea privind achizițiile publice și Legea privind achizițiile în sectoarele energiei, apei, transporturilor și serviciilor poștale) a fost elaborat și aprobat prin [Hotărârea Guvernului Nr. 870 din 14.12.2022](#) *Regulamentul cu privire la achizițiile publice de valoare mică*, în vigoare de la 01.07.2023. Regulamentul prevede obligația autorităților contractante de a desfășura toate etapele achizițiilor publice de valoare mică prin intermediul SIA „Registrul de stat al achizițiilor publice”.

A fost stabilită o procedură formală de identificare a proiectelor de investiții publice eligibile pentru a fi incluse în proiectul Cadrului bugetar pe termen mediu/ Legii bugetului de stat, iar sfera de acoperire a cadrului existent de gestionare a investițiilor publice a fost extinsă pentru a include toate proiectele de investiții capitale publice, indiferent de sursa de finanțare și de costul proiectelor.

Regulamentul cu privire la proiectele de investiții capitale publice a fost elaborat și aprobat prin [Hotărârea Guvernului Nr. 684 din 29.09.2022](#) și este în vigoare din 21.10.2022. Conform regulamentului, Ministerul Finanțelor este responsabil de determinarea eligibilității proiectelor noi de investiții capitale publice, înaintate de autoritățile bugetare, în baza unui șir de cerințe prestabilite și conform unei metode de *scoring* (care va fi descrisă printr-un ordin al ministrului). Prevederile regulamentului se aplică inclusiv și proiectelor finanțate din contul surselor externe și fondurilor de dezvoltare.

Condiționalitatea referitoare la aprobarea unei noi strategii de dezvoltare a managementului finanțelor publice bazate pe dovezi și pe principiile bunei guvernante, de asemenea, a fost îndeplinită: *Strategia de dezvoltare a managementului finanțelor publice 2023-2030* a fost elaborată și aprobată prin [Hotărârea Guvernului Nr. 71 din 22.02.2023](#) și a intrat în vigoare la 07.03.2023. Printre obiectivele strategiei se numără îmbunătățirea calității previziunilor macroeconomice și fiscale pentru a asigura elaborarea bugetului în baza unui cadru macro-bugetar realist, instituirea unui sistem adecvat de contabilitate și de raportare în sectorul bugetar, dezvoltarea continuă a sistemului informațional de gestionare a finanțelor publice, precum și asigurarea utilizării fondurilor publice conform principiilor de bună guvernare.

De asemenea, a fost aprobat Programul „Managementul datoriei de stat pe termen mediu 2023-2025” prin [Hotărârea Guvernului Nr. 10 din 11.01.2023](#). În trimestrul IV 2023 urmează să fie elaborate și aprobate celelalte instrumente de punere în aplicare a strategiei: [Programul național de dezvoltare a sistemului de achiziții publice 2023-2026](#) și [Programul de dezvoltare a controlului financiar public intern 2023-2026](#). Conform situației de la sfârșitul lunii iunie 2023, au fost publicate pentru consultare conceptele celor două programe.

CONSTRÂNGERI

În afară de anumite întârzieri nesemnificative față de scadența planificată, legate inclusiv și de remanierele din Guvern, progresul în îndeplinirea angajamentului 7 poate fi apreciat ca pozitiv. Toate cele trei acțiuni au fost implementate conform indicatorilor de monitorizare, conținutul actelor normative adoptate este în concordanță cu scopul acțiunilor, au fost respectate procedurile de creație legislativă și prevederile Legii privind transparența în procesul decizional.

PRIORITĂTI

- Implementarea în practică a noului Regulament cu privire la achizițiile publice de valoare mică și a Regulamentului cu privire la proiectele de investiții capitale publice;
- Aprobarea până la sfârșitul anului 2023 a [Programului Național de Dezvoltarea Sistemului de Achiziții Publice 2023-2026](#) și a [Programului de Dezvoltare a Controlului Financiar Public Intern](#) pentru operaționalizarea Strategiei de dezvoltare a managementului finanțelor publice 2023-2030.

Angajamentul 8: Cooperarea cu societatea civilă

Creșterea implicării societății civile în procesele decizionale de la toate nivelurile

APRECIEREA GENERALĂ: 4,6 P DIN 5

Angajamentul 8 a fost îndeplinită prin a 5 acțiuni planificate, dintre care până la finele lunii iunie 2023, trei acțiuni au fost implementate fără curențe, iar altele două implementate, cu unele rezerve.

PRINCIPALELE EVOLUTII

În perioada de referință a fost întreprins un șir de acțiuni menite să impulsioneze cooperarea autorităților cu societatea civilă. A fost aprobat Regulamentul cadru cu privire la mecanismul de finanțare nerambursabilă a proiectelor organizațiilor necomerciale, prin Hotărârea Guvernului nr. [656/2022](#). Documentul a fost precedat de un proces larg de consultare publică și creează un mediu favorabil pentru finanțarea directă a organizațiilor necomerciale.

După [aprobarea](#) Regulamentului cu privire la planificarea, elaborarea, aprobarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea documentelor de politici publice se observă o îmbunătățire atât a procesului de elaborare a documentelor de politici, cât și a calității documentelor elaborate de către ministere. Pe lângă publicarea pe portalul *particip.gov.md*, autoritățile au început să organizeze mai multe evenimente cu participarea fizică a părților interesate pentru obținerea unui feedback mai calitativ. Totodată, înainte de elaborarea propriu-zisă a documentelor de politici, autoritățile consultă conceptul acestor documente, permițând părților interesate să intervină la etape mult mai timpurii, crescând șansele acceptării unor modificări conceptuale la obiectivele și direcțiile de intervenție a acestora.

La 9 iunie 2023, Parlamentul a aprobat în lectură finală [proiectul legii privind informațiile de interes public](#). Legea este una foarte importantă și cu reglementări bine-definite, însă o singură constrângere de ordin tehnic există. Indicatorul de progres este „lege intrată în vigoare” în iunie 2023. Cu toate acestea, conform dispozițiilor finale și tranzitorii, legea va intra în vigoare peste 6 luni din ziua publicării în Monitorul Oficial. Noul concept cu privire la viziunea de dezvoltare a societății civile a fost aprobat și au fost create premise pentru consolidarea cooperării dintre Parlament și societatea civilă, după ce la 15 iunie 2023 a fost aprobată Platforma de dialog și participare civică în procesul decizional al Parlamentului.

CONSTRÂNGERI

Parlamentul urmează să asigure respectarea tuturor rigorilor transparenței decizionale în procesul promovării și adoptării actelor normative. În conformitate cu datele din [raportul](#) Asociației Promo-Lex, transparența decizională a proiectelor examinate de Parlament în sesiunea de toamnă a anului 2022 a fost afectată în medie în proporție de 69%. Totodată, din cele 193 de proiecte de pe ordinea de zi incluse inițial, au fost operate modificări în proporție de 53%. Incluziunea și excluderea sistematică a proiectelor de pe ordinea de zi afectează transparența și previzibilitatea procesului decizional. Deși cadrul normativ privind activitatea platformelor consultative a fost creat, acestea încă nu sunt pe deplin funcționale.

Regulamentul cu privire la mecanismul de finanțare nerambursabilă a proiectelor organizațiilor necomerciale a intrat în vigoare de la 1 ianuarie 2023, însă impactul acestuia nu poate fi evaluat la această etapă. Din câte înțelegem, nici o autoritate finanțatoare (autoritate a administrației publice centrale și locale) nu ar fi instituit Comisia(iile) de evaluare și selectare a proiectelor și respectiv organizațiile necomerciale care desfășoară activitate de utilitate publică încă nu au beneficiat de sprijin financiar prin finanțare nerambursabilă pentru proiectele lor în baza acestui Regulament. Cadrul bugetar pe termen mediu pentru anul 2023 a fost elaborat și aprobat, respectiv, majoritatea autorităților nu au avut planificate resurse financiare pentru aceste scopuri.

PRIORITĂȚI

- Consultarea largă a societății civile în procesul de elaborare și promovarea a proiectului Programului de dezvoltare a organizațiilor societății civile pentru perioada 2024-2027 (PDOSC), inclusiv și a Planului de acțiuni aferent.
- Respectarea principiilor de transparență și bună guvernare în procesul decizional, atât în procesul de elaborare și aprobare a Hotărârilor de Guvern, cât și în procesul de elaborare și aprobare a proiectelor de legi de către Parlament.
- Îmbunătățirea mecanismului de evaluare ex-post a legislației. Elaborarea periodică a acestor evaluări va permite autorităților să înțeleagă dacă legislația și-a atins obiectivele preconizate și dacă au existat consecințe neplanificate sau efecte negative asupra diferitelor părți interesate. Totodată, acest exercițiu poate oferi informații valoroase și lecții învățate pentru îmbunătățirea legislației viitoare și elaborarea politicilor.
- Punerea în aplicare practică a prevederilor Regulamentului cu privire la mecanismul de finanțare nerambursabilă a proiectelor organizațiilor necomerciale.
- Participarea cetățenilor și altor părți interesate nu trebuie să fie asigurată doar la etapa de elaborare a documentelor de politici publice. Astfel, autoritățile trebuie să depună efort adițional pentru identificarea posibilităților inovatoare de implicare plenară a cetățenilor, societății civile și altor părți interesate în procesul de implementare a documentului.
- Încrederea reciprocă și bunele intenții ale ambelor părți sunt esențiale pentru implementarea eficientă a Hotărârii Parlamentului, dar și definitorii pentru ca procesul de cooperare cu societatea civilă să poarte un caracter permanent.

Angajamentul 9: Protecția drepturilor omului

Consolidarea protecției drepturilor omului, în special în cazul grupurilor vulnerabile, și solidificarea angajamentelor de a consolida egalitatea de gen și de a combate violența împotriva femeilor.

APRECIEREA GENERALĂ: 4.75 P DIN 5

Angajamentul 9 a fost îndeplinit prin intermediul a 8 acțiuni planificate, dintre care, până la finele lunii iunie 2023, șase acțiuni au fost îndeplinite fără curențe și două acțiuni implementate cu unele rezerve.

PRINCIPALELE EVOLUTII

După mai multe amânări, autoritățile au reușit să aprobe [modificările cadrului normativ](#) în domeniul nediscriminării și asigurării egalității. Astfel, au fost extinse criteriile de discriminare și a fost modificat Codul Contravențional pentru a asigura alinierea între contravenții și noile criterii de discriminare. Totodată, noul cadru susține sporirea și consolidarea resurselor umane ale Consiliului pentru egalitate.

Autoritățile au ajustat [Legea cu privire la Avocatul Poporului](#), implementând recomandările Comisiei de la Veneția. Au fost incluse garanții mai mari pentru independența instituției care să limiteze posibilitatea ingerinței în modul și gradul de implicare a Avocatului Poporului în rezolvarea cazurilor aflate în examinare, fiind clarificate atribuțiile și statutul autonom al Avocatului Poporului pentru drepturile copilului, inclusiv în raport cu Avocatul Poporului cu competențe generale. Totodată, [legislația penală și procedurală](#) a fost aliniată la dispozițiile Convenției de la Istanbul și Convenției de la Lanzarote. Astfel, au fost prevăzute garanții suplimentare pentru victimele infracțiunilor cu privire la libertatea și inviolabilitatea sexuală, inclusiv pentru victimele violenței în familie; a fost instituită posibilitatea audierii victimei în condiții speciale indiferent de vârsta acesteia și a fost inclusă impunerea judecării de urgență a cauzelor contravenționale ce se referă la violența în familie și neexecutarea ordinului de restricție de urgență.

Guvernul a aprobat [Programul](#) de promovare și asigurare a egalității între femei și bărbați în Republica Moldova pentru anii 2023-2027. În Strategia de dezvoltare a managementului finanțelor publice pentru anii 2023-2030 include abordarea bugetării sensibile la gen. Guvernul a mai aprobat Programul național privind prevenirea și combaterea violenței față de femei și a violenței în familie pentru anii 2023-2027 (documentul încă nu a fost publicat).

A fost elaborat [conceptul Programului](#) național pentru prevenirea și combaterea traficului de ființe umane pentru anii 2024-2028. În baza raportului de evaluare a Planului național de acțiuni în domeniul drepturilor omului pentru anii 2018-2022 (PNADO) urmează să fie inițiat procesul de elaborare a unui nou document de politici.

CONSTRÂNGERI

Conform ultimelor modificări ale cadrului normativ în domeniul nediscriminării, atât Consiliul pentru Egalitate, cât și poliția au atribuții în constatarea cazurilor de instigare la discriminare. Consiliul poate examina în procedură administrativă, pe când poliția în procedură contravențională. Competența dublă pentru examinarea cazurilor de instigare la discriminare ar putea genera o anumită confuzie.

Au fost constatate provocări în procesul de implementare a Programului pentru susținerea populației de etnie romă pentru anii 2022-2025. Deși Agenția Relații Interetnice este autoritatea administrativă care are mandatul de a implementa politica statului în domeniul relațiilor interetnice, instituția nu monitorizează și nu evaluează decât un singur indicator (din cei 5 care au fost stabiliți). Totodată, conform Hotărârii Guvernului privind aprobarea programului, Ministerul Educației și Cercetării urma să elaboreze raportul anual de progres privind implementarea documentului până la 1 martie 2023. Până la acest moment, raportul nu a fost publicat și plasat pe pagina web a ministerului.

PRIORITĂȚI

- Îmbunătățirea dialogului și cooperării interinstituționale între Ministerul Educației și Cercetării și Agenția Relații Interetnice.
- Elaborarea raportului anual privind progresul de implementare a Programului pentru susținerea populației de etnie romă pentru anii 2022-2025.
- Bugetarea surselor financiare pentru implementarea acțiunilor din documentele de politici aprobate, inclusiv pentru asigurarea nivelului optim de funcționari în autoritățile responsabile de realizarea acțiunilor.
- Revizuirea legislației pentru clarificarea și separarea atribuțiilor de constatarea cazurilor de instigare la discriminare, inclusiv pentru unificarea definițiilor utilizate în Legea 121/2012 și Codul Contravențional nr. 218/2008
- Alocarea unei atenții sporite procesului de implementare a acțiunilor trasate în documentele de politici, inclusiv prin implicarea cetățenilor și societății civile la realizarea obiectivelor planificate.
- Implicarea părților interesate va permite identificarea timpurie a eventualelor probleme și identificarea măsurilor potrivite de ajustare.

